HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

חמש (א)

אעשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום עד סוף העולם ואלו הן בתו ובת בתו ובת בנו בת אשתו ובת בנה ובת בתה חמותו ואם חמותו ואם חמיו אחותו מאמו ואחות אמו ואחות אשתו ואשת אחיו מאמו

חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן. כדתני [סיפא]ב) שאם היתה אחת מהן נשואה לאחיו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן פטורות. וטעמא יליף בגמרא [ג:]: **וצרות צרותיהן עד סוף העולם.** במתני' מפרש: **חמותו.** שמת בעלה ונשאה אחיו ומת בלא בנים: **ואם חמותו ואם חמיו.** שתיהן אסורות לו משום ערוה כדכתיב (ויקרא יח) ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה ויש בכלל זה חמותו ואם חמותו ואם חמיו כדמפרש (ואזיל) באלו הן הנשרפין (סנהדרין ד' עה.). ובתו ג) (ובת בתו ובת בנו) דהכא בבתו מאנוסתו קמיירי וכן בת בתו ובת בנו דאילו בתו מאשתו היינו בת אשתו דכיון דכתיב (ויקרא יח) אשה ובתה לא שנא ממנו לא שנא מאיש אחר אבל בתו מאנוסתו לא ילפא ליה מהכא דאשה ע"י קדושין משמע שהוא אישות ומקרא אחרינא נפקא כדמפרש בגמרא ד): **אחותו מאמו.** שנשאת לאחיו מאביו ומת וכן אחות אמו שנשאה אחיו מאביו שאין חיוב יבום אלא באחיו מן האב דכתיב (דברים כה) כי ישבו אחים יחדו °וילפינן אחוה אחוה מבני יעקב מה להלן מן האב אע"פ שאין מן האם ה"נ ל"ש: **ואשת אחיו מאמו.** שמת ונשאה אחיו מאביו שהיתה נכרית אצלו ומת בלא בנים ונפלה לפני יבם זה לייבום אסורה לו לפי שהיתה אשת אחיו מאמו תחלה ואסורה לו עולמית דכתיב (ויקרא יח) ערות אשת אחיך ודרשינן לה בפ' הבא על יבמתו (לקמן ד' נה.) אחיך בין מן האב בין מן האם:

ואשת

חמש עשרה נשים פוטרות. אר"י דלא מצי למינקט עריות כדקתני בסיפא אחת מכל העריות האלו שש עריות חמורות מאלו (לקמן ד' יג.) משום דאמרינן בגמ' (לקמן ד' ג:) מנינא אתא למעוטי צרת סוטה וצרת אילונית וממאנת ומחזיר גרושתו ואי הוה תני עריות הוה משמע דלמעוטי עריות דלא קא חשיב קאתי א): **עד סוף העולם.** הכא לא שייך למיפרך כיון דתנא עד סוף העולם צרות צרותיהן ל"ל כדפריך בהכותב (כתובות ד' פג:) כיון דתנא עד סוף העולם פירות פירותיהן ל"ל דהתם ודאי בהכותב לא היה צריך לכתוב שניהם אבל הכא אורחיה דתנא למיתני לא זו אף זו וא"ת וכיון דתני צרות צרותיהן עד סוף העולם למה לי דהכי דייק בתמורה פרק אלו קדשים (ד' יז:)ה) כיון דתנא ולד ולדן עד סוף העולם ל"ל וא"ר"י דהתם כיון דאשמועינן דולד ולדן קרב שלמים ממילא שמעינן דה"ה עד סוף העולם כיון דלא חייש לשמא יגדל מהם עדרים כדחייש התם ר"א אבל הכא ס"ד דלצרות צרותיהן אסירי טפי לא משום דמלצרור דרשינן להו ולצרור משמע תרתי שני רישי"ן ואפי' לרב אשי דנפקא ליה צרת צרה מסברא לקמן בפירקין (ד' יג.) מ"מ איצטריך לתנא לאשמועינן דלא תיסק אדעתין למימר דמלצרור נפקן ועוד אמרי' דלרב אשי נמי צרת צרה נפקא מלצרור דהא בגמ' קתני בהדיא בשמעתין (לקמן ד' ג:) צרות צרותיהן מנין ת"ל לצרור ולא לצור ולקמן (ד' יג.) דקא בעי מנה"מ לא אצרות צרותיהן קאמר דבהדיא דריש להו בברייתא מלצרור אלא על אפי' הן מאה דמתניתין קאי ואמר רב יהודה דכולהו משתמעי מלצרור ורב אשי סבר דמלצרור לא משמע אלא תרי ואפילו הן מאה מסברא נפקי דצרתה מ"מ אסורה כל כך שאוסרת גם צרתה דבמקום ערוה קיימא צרת צרתה נמי תאסור צרה אחרת דבמקום ערוה קיימא: **בתו.** פי' בקונטרס בתו מאנוסתו דאי מנשואתו היינו בת אשתו דלא גרעה מפני שהיא בתו ולפי זה הא דקאמר בגמ' (לקמן דף ט:) רב יהודה מתרגם מחמותו ואילך הא דתני ר' חייא בכולן אני קורא בהן האסורה לזה מותרת לזה אבל שיתא בבי דרישא לא משום דבתו כיון דבאונסין קא משכחת לה ובנשואין לא משכחת לה בנשואין קמיירי באונסין לא קמיירי לא כמו שפירש בקונטרס דאמתניתין קאי הא דקאמר בנשואין קמיירי ולא באונסין דא"כ היינו בת אשתו וכדאמר נמי לקמן (ד' י.) מאי אמו אילימא נשואת אביו היינו אשת אביו ועוד דבהדיא אמר בגמרא בתו הואיל ואתי מדרשא חביבא ליה והיינו בתו מאנוסתו ועוד לאביי דאמר דרבי חייא אכולה מתניתין קאי ע"כ איירי באונסין אלא יש לפרש בנשואין קמיירי ר' חייא דהכי משמע מילתיה דרבי חייא בכולן אני מוצא בהם בהיתר וברגילות האסורה לזה מותרת לזה אבל מתניתין איירי שפיר באונסין ב) ונראה לר"י דליכא למימר דמתניתין דקתני בתו איירי באונסין ולא בנשואין דא"כ מאי קאמר בגמרא כיון דבתו בנשואין לא משכחת לה אפי' משכחת לה בנשואין לא מצי קאי אכולהו בבי דמתני' דאיירי באונסין אלא אר"י דהך בתו איירי בין מאונסין בין מן הנשואין: **אשת אחיו מאמו.** משמע הכא דבאשת אחיו מאמו °יש בה כרת דבחייבי לאוין סבר תנא דמתני' דחולצת כדתנן בפ"ב (לקמן ד' כ.) איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת ובהדיא תניא בגמרא מה אחות אשתו מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת כו' והקשה רבינו שמואל דבת"כ משמע שאין בה כרת דקתני התם ואיש אשר יקח את אשת אחיו באשת אחיו מאביו הכתוב מדבר אתה אומר באשת אחיו מאביו או אינו אלא באשת אחיו מאמו והדין נותן הואיל ואסר אחות אביו ואחות אמו ואסר אשת אחיו מה אחות אביו ואחות אמו בין מן האב בין מן האם וכו' ת"ל נדה היא מה נדה יש לה היתר ויש לה איסור אף אשת אח יש לה היתר ויש לה איסור וזו היא אשת אחיו מאביו שיש לה איסור ויש לה היתר אם יש לה בנים אסורה אין לה בנים מותרת משמע דאתא למעוטי אשת אחיו מאמו דאין בה כרת ודוחק לומר ולפרש דדרשא דת"כ לא אתא למעוטי אשת אחיו מאמו אלא אתא למימר דאיכא כרת אף באשת אחיו מאביו באין לה בנים בחיי בעלה אע"ג דיש לה היתר לאחר מיתה דמה נדה אע"ג שיש לה היתר לאחר מכאן בשעת איסורה בכרת אף אשת אח כן והכי דריש בריש הבא על יבמתו (לקמן נד.) דאין הלשון משמע כלל כן ועוד דבירושלמי דפרק כלל גדול קאמר דאחותו יצאת לחלק ודודתו יצאת לידון בעריריי והדר פריך מאשת אח למה יצאת ומשני לידון בעריריי והדר קאמר ר' יוסי דודתו לצורך יצאתה למעט אשת אחיו מאמו דמה דודתו באשת אחי אביו מאביו כדיליף התם ערות דודו מדודו או בן דודו דאיירי באחי אביו מאביו] אף אשת אחיו באחיו מאביו ובתר הכי דריש לה מנדה היא כמו בת"כ משמע בהדיא דלמעט אשת אחיו מאמו אתא ותירץ ה"ר משה דלא אתא למעוטי אלא מעריריי דכתיב בההוא קרא אבל כרת יש בה והא דבעי למילף מאחות אב ואחות אם דבין מן האב בין מן האם אע"ג דבאחות אב ואחות אם לא כתיב עריריי אהקישא דר' יונה דריש הבא על יבמתו (ג"ז שם:) סמיך דמהקישא דאשת אחיו מן האב נקיש כל העריות לחומרא ולא נקיש לאשת אחיו מאמו לקולא דממעט מנדה היא ולא יתכן פירוש זה לרש"י שאומרו) דלכל כרת הוא וזרעו נכרת דהיינו דאיכא בין כרת למיתה בידי שמים אלא לריב"א שאומר דאין נכרת הוא וזרעו אלא בעריות דכתיב בהו עריריי וחילוק יש בין מיתה לכרת כדאמר בירושלמי (פ"ב דבכורים) דכרת בן נ' ומפיק ליה מדכתיב אל תכריתו את שבט הקהתי (במדבר ד) ועבודתם עד נ' ומיתה היא בס' כמתי מדבר דכתיב (שם יד) יתמו ושם ימותו וחולק על הש"ס שלנו דבמ"ק (ד' כח. ושם) אמרינן מנ' ועד ס' זו היא מיתת כרת ונוכל לומר לפי הש"ס שלנו דמיתה בידי שמים אחר ס' וקודם זמן כרת ג) וא"ת לפי' ריב"א דבריש הבא על יבמתו (לקמן נה.) מאי פריך עריריי דכתיב בדודתו למה לי כיון דמכרת לא שמעי' עריריי ואי משום דמאשת אח שמעי' עריריי בכל העריות אם כן ה"ל לאקשויי אעריריי דאשת אח למה לי דכתיב לבסוף ואר"י משום דבההיא שמעתא לעיל יליף כל העריות מנדה להערלה להכי פריך עריריי דכתיב בדודתו למה לי לילף הא נמי מנדה דכתיב גבי אשת אחיו נדה היאז): **ואחות אשתו.** אין להקשות דנדה תאסר ליבם אע"פ שמטהרה אח"כ כמו אחות אשתו שאין מתייבמת אפי' מתה אשתו אחרי כן דלא דמי דאחות אשה ושאר עריות האיסור עומד על היבם טפי משאר בני אדם אבל נדה לכ"ע אסירא ואפילו בנדתה משמע בפסחים ס"פ אלו דברים (ד' עב:) דבת ייבום היא דקאמר ר' יוחנן אשתו נדה בעל חייב יבמתו נדה בעל פטור ופריך עלה מאי שנא יבמתו דקעביד מצוה כו' ד) משמע דקני לה ועוד נראה לחלק דאחות אשה אע"פ שמתה אשתו אחרי כן שוב לא תזקק לייבום כיון שנפטרה שעה אחת משום שנאמר דרכיה דרכי נועם (משלי ג) כדאמר ביש מותרות (לקמן ד' פז:) ואפי' היכא דלא מידחייא מהאי טעמא ביתא לגמרי כגון שיש אחים אחרים אסורה לזה שמתה אשתו כדאמר בפ' ד' אחין (לקמן דף כז:) כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה דאין זה דרכי נועם אם יש לה להזדקק לזה שנפטרה הימנו אבל נדה דרכי נועם היא דלבעלה נמי צריכה להמתין עד שתטהר וגבי קטן לקמן בפרק ב"ש (ד' קיא:) דקאמר ח) רבה בלאו הכי נמי לא מצית אמרת מי איכא מידי דהשתא אסורה ליה ובתר הכי שריא ליה והא אמר רב כו' התם נמי אין זה דרכי נועם אם צריכה להמתין עד שיגדיל אבל מה שממתנת מחמת שהוא קטן ואינו ראוי לביאה הוי שפיר דרכי נועם דאינו מחמת איסורא והוי כאילו הלך יבם למדינת הים:

או

מסורת הש"ס

א) [עי' תו' מ"ק כח: ד"ה בלע], ב) [ע"ב], ג) ס"א אינו מהרש"ל, ד) [לקמן ג.], ה) [וע"ש בתוס' ד"ה לא מיבעיא וכו'], ו) [בשבת דף כה:], ז) [וע"ע תוס' שבת כה. ד"ה כרת], ח) [לפנינו הגירסא רבא],

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה יד סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קעג סעיף א:

תוספות ישנים

חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן. יש מקשים אמאי מתחיל סדר נשים ביבמות דהא אתחולי פורענותא לא מתחלינן (ב"ב יד:) ואדרבה היה לנו להתחיל קדושין וכתובות וגיטין ואח"כ יבמות. ונראה משום דכתיב (ישעיה לג) והיה אמונת עתך חוסן ישועות ואמרו עתך זה סדר מועד חוסן זה סדר נשים וא"כ סדר נשים הוא בתר סדר מועד דמסיים במסכת מועד קטן א) דהוי פורענותא לכך התחיל סדר נשים במסכת יבמות ומסמיך פורענותא לפורענותא כדאמרינן פרק השותפין (ב"ב יד:) דמסמיך מלכים דסופיה פורענות לירמיה דכוליה פורענות. ב) אי נמי מפרש תחלה איזו אשה אסורה ואיזו אשה מותרת והדר מפרש כולהו מילי דנשים. ועוד י"ל משום דהיא מצוה ראשונה שאירעה בנשים כדכתיב בתמר (בראשית לח) בא אל אשת אחיך ויבם אותה: א) ועוד י"ל משום דבעי למתני לקמן שש עריות חמורות מאלו קרי להו נשים א"נ לא מצי למתני עריות משום דאי הוה תני עריות לא הוה ידעינן למעוטי דרב ורב אסי דאיכא למימר דהאי דלא תני להו משום דלאו עריות נינהו לכך תנא חמש עשרה נשים: ב) א"נ לקמן רוצה לומר הכי בנשואין קמיירי כלומר במקום דשייך נשואין קמיירי אבל במקום דלא שייך רק אונסין לא קמיירי ובתו שייכא בנשואין וא"כ קמיירי בה מתני' וא"ת מנא לן הא דפריש בין ממנו בין מאחר דלמא דווקא אשה ובתה אבל לא בתו ואין לומר דנפקא ליה מכל שכן דהא אמרינן בפ"ב (כב:) אין עונשין מן הדין גבי אחותו דלא ילפינן בת אביו ובת אמו מכ"ש דבת אביו או בת אמו. וי"ל שאני (הכא) [התם] דכתיב מולדת בית או מולדת חוץ ומתרגמינן בת אביך דילידא מן אבוך מן אתתא אחרינא או בת אמך דאיתלידא מגבר אוחרן. משמע דקרא לא מיירי רק בבת אביו או בת אמו לחוד אבל הכא לא כתיב מעוטא וא"כ שפיר נפקא לן בתו מאשתו מכ"ש דבת אשתו שאינה בתו ואין זה רק גלויי מלתא בעלמא ג) דודאי משמע בכל ענין: ג) ותמה בירושלמי (בפ"ב דבכורים) זקן שאכל חלב מי מודיעו שחייב כרת פירוש משום שכבר עבר חמשים ומשני דמית פתאום וכו' ומאי פריך לימא שבניו יהיו נכרתים לפירוש הקונטרס דכרת הוי כמו עריר אבל לפירוש דפרישית ניחא ויש לדחות דמיירי התם באין לו בנים או שיש לו בנים גדולים ד) שאין מתים בעון אביהם (שבת לב:) לפי שאין אוחזים מעשה אבותיהם בידיהם ותו לא חזי להו להוליד. ועוד יש להביא [ראיה] מדאמרינן במו"ק כי הוינא בן חמשים עבידנא יומא טבא לרבנן דאמינא נפיקנא מכרת ופריך התם נהי דנפק מכרת דשני מכרת דיומי מי נפיק. פירוש ימות פתאום. ותימה לפירוש הקונטרס אמאי לא פריך מכרת דבני מי נפק. ויש לדחות כדפרישית. דמיירי בשאין לו בנים או שיש לו בנים גדולים שאין אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם: ד) א"נ כיון שיש לה היתר ע"י טבילה מקרי יבמה יבא עליה אבל הני אין להם היתר:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אחותו מאמו וכו' וילפינן. לקמן ד' יז ע"ב: תוס' ד"ה אשת אחיו מאמו וכו' יש בה כרת. עיין כריתות דף יד ע"ב תד"ה אשת אחיו:

א) עי' בתוס' במו"ק כח: ד"ה בלע המות שכתבו כן בשם הרב ר' יעקב מאורלינש. ב) עי' בהקדמת התוי"ט לסדר נשים. ג) עי' סנהדרין דף ע"ו ע"א. ד) עי' בשבת דף כה בתוס' ד"ה כרת שתרצו כן.